

Yrsa Nyman

21.4.2021

VN/9706/2021
VN/9706/2021-OM-12

Maa- ja metsätalousministeriö

MMM:n lausuntopyynnöt 9.4.2021 asioissa VN/9706/2021, VN/9785/2021 ja VN/9788/2021

Oikeusministeriön lausunto lohenkalastuksen määräaikaisesta kieltämisestä Tenojoen vesistössä

Maa- ja metsätalousministeriö on 9.4.2021 päivätyllä kirjeellä pyytänyt lausuntoa luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi lohenkalastuksen määräaikaisesta kieltämisestä Tenojoen vesistössä. Samana päivänä maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt lausumaan samaan kokonaisuuteen kuuluvasta luonnoksesta Tenojoen sivuvesistöasetuksen väliaikaisesta muuttamisesta (VN/9785/2021) sekä pöytäkirjasta, johon on kirjattu neuvottelutulos Suomen ja Norjan välisistä neuvotteluista Tenojoen kalastussäännön täsmennyksistä kalastuskaudelle 2021 (VN/9788/2021).

Edellä mainitut asiat koskevat lohenkalastuksen väliaikaista kieltämistä Tenojoella kalastuskaudella 2021. Oikeusministeriö lausuu kaikista edellä mainituista asioista tässä lausunnossa.

Lohenkalastuksen määräaikainen kieltäminen estää kokonaan alkuperäiskansa saamelaisten ja muiden kalastusoikeuden haltijoiden oikeuksien käyttämistä Tenojoen vesistössä kalastuskaudella 2021. Lisäksi lohenkalastuksen kieltäminen rajoittaa alueen elinkeinonharjoittajien elinkeinonvapautta. Kyse on siten erittäin voimakkaasta mutta määräaikaisesta rajoituksesta.

Rajoituksen tavoitteena on turvata lohikantojen elpymisen, eli ympäristöperusoikeutta (PL 20 § vastuu ympäristöstä). Maa- ja metsätalousministeriö on esittänyt tutkimustietoa alueen lohikantojen merkittävästä heikentymisestä ja jopa yllättävän heikosta tilasta ja näin ollen tarpeesta suojella lohikannat nykyistä voimakkaammin keinoin. Esitetylle rajoitukselle on siten esitetty hyväksyttävä syy. Vastuu ympäristöstä kuuluu kaikille ja tämän lisäksi lohikantojen elpymisen mahdollistaa ja turvaa pidemmällä aikavälillä eri oikeudenhaltijoiden mahdollisuuksia harjoittaa lohenkalastusta alueella, mikä edelleen lisää ehdotetun rajoituksen hyväksyttävyyttä. Riittämättömät toimet lohikantojen suojelemiseksi voisivat pahimmassa tapauksessa johtaa myös siihen, että eri oikeudenhaltijoiden mahdollisuuksia harjoittaa kalastusta alueella estyisi pysyvästi. Viranomaisilla on myös velvoite turvata eri oikeudenhaltijoiden oikeuksien toteutuminen pitkällä aikavälillä. Esimerkiksi saamelaisten edellytyksiä ylläpitää ja harjoittaa perinteistä kalastusta alueella tulevaisuudessakin (PL 17 § 3) edellyttää, että toimet lohikantojen suojelemiseksi ovat riittäviä.

Asiassa on arvioitava, onko nyt ehdotettu keino suojella lohikannat välttämätön, vai riittäisivätkö lievemmat kalastuksen rajoitukset saavuttamaan samaa tavoitetta. Maa- ja metsätalousministeriö on esittänyt, että vuoden 2021 neuvotteluissa Norjan kanssa kalastussäännön poikkeusmääräyksistä ei päästy yhteisymmärrykseen lievemmistä rajoituksista. Näin ollen astetta lievempiä keinoja ei käytännössä ole voitu valita, vaikka ne mahdollisesti olisivat olleet riittäviä tavoitteen saavuttamiseksi pidemmällä aikavälillä. Vaihtoehtoinen lievempi mutta vähemmän tehokas keino olisi ollut kalastuksen voimakas rajoittaminen. Lohikantojen riittävä elpymisen olisi toisin sanoen edellyttänyt voimakkaita kalastuksen rajoituksia pidemmän ajan, mikä olisi puolestaan myös rajoittanut oikeudenhaltijoiden mahdollisuuksia harjoittaa kalastusta. Nyt saavutettu yhteisymmärrys Norjan kanssa sisältää sen, että lohikannat suojellaan laajalla alueella myös Norjan puolella, mikä

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Helsinki
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Eteläesplanadi 10
00023 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
Telephone
0295 16001
Internat. +358 295 16001

Faksi
Fax
Fax
(09) 160 67730
Internat. +358 9 160 67730

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet
oikeusministerio@om.fi
www.oikeusministerio.fi

Yrsa Nyman

21.4.2021

VN/9706/2021
VN/9706/2021-OM-12

edistää ja nopeuttaa lohikantojen elpymisen. Maa- ja metsätalousministeriö esittää, että rajoituksen kautta saavutettavat hyödyt lohikantojen elpymisessä ovat laajoja verrattuna määräaikaan haittaan, jos huomioon otetaan vastavuoroiset lohenkalastuskiellot Norjan valtion alueella ja merialueella. Oikeusministeriöllä ei ole edellytyksiä arvioida, minkälaiset toimet ovat välttämättömiä lohikantojen elpymisen kannalta. Maa- ja metsätalousministeriön esittämistä perusteluista käy joka tapauksessa ilmi, että nyt esitetyllä vahvalla rajoituksella voidaan nopeuttaa lohikantojen elpymisen, mistä on hyötyä vastuu ympäristöstä oikeuden kannalta sekä pidemmällä aikavälillä kaikkien oikeudenhaltijoiden kannalta. Lohikantojen nopea elpyminen vähentäisi tarvetta rajoittaa kalastusta hyvin voimakkaasti seuraavien vuosien aikana.

Ehdotettu rajoitus estää vuonna 2021 lohenkalastuksen alueella kokonaan. Kyse on näin ollen erittäin voimakkaasta puuttumisesta eri oikeudenhaltijoiden, niin saamelaisten, muiden kalastusoikeuden haltijoiden sekä epäsuorasti myös elinkeinonharjoittajien oikeuksiin. Oikeusministeriön käsityksen mukaan rajoitus ei kuitenkaan mitätöi oikeudenhaltijoiden oikeuksia, eikä kyse näin ollen ole perusoikeuksien ytimeen menevästä rajoituksesta. Asiassa on otettava huomioon, että rajoitus on määräaikainen ja että se pitkällä tähtäimellä auttaa turvaamaan kaikkien oikeudenhaltijoiden oikeuksia. Liian vähäiset lohikantojen suojelutoimen voivat puolestaan vaarantaa kaikkien oikeudenhaltijoiden oikeuksia pysyvästi. Ehdotetun rajoituksen vaikutusten lieventämiseksi maa- ja metsätalousministeriö esittää muun kalan kalastusmahdollisuuksien lisäämistä. Oikeusministeriö katsoo, että oikeuksien rajoituksille on esitetty niiden välttämättömyyteen ja oikeasuhtaisuuteen sekä hyväksyttävyyteen kiinnittyvät perustelut.

Toinen keskeinen kysymys on kalastuskiellon ja -välineitä koskevan kiellon antaminen asetuksella. Tähän voidaan katsoa olevan asianmukainen asetuksenantovaltuus kalastuslaissa, joka on perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella säädetty (vaikkakin PeVL 58/2014 vp piti ko. asetuksenantovaltuuksia periaatteellisesti ongelmallisina). Tämä asetustenantovaltuuksien ongelmallisuus ja kalastuskiellon perustuminen asetukseen on kuitenkin kalastuslain uudistamista koskeva kysymys, eikä suoraan ehdotettaviin asetuksiin liittyvä asia.

Voimassaolevassa valtioneuvoston asetuksessa kalastuksesta Tenojoen vesistön sivuvesistöissä ja nyt ehdotettavassa asetuksen muutoksessa säädetäisiin 22 §:ssä velvollisuudesta tehdä saalisilmoitus ja pitää saalispäiväkirjaa. Perustuslain 80 § edellyttää, että yksilön velvollisuuksien perusteista säädetään laissa. Vaikuttaa siltä, että laissa ei kuitenkaan ole ko. velvollisuutta koskevia perussäännöksiä (vrt. kalastuslain 62 §:n sivusaalisilmoitus), minkä vuoksi asetuksella ei ole mahdollista sitovasti säätää yksilölle uusia velvollisuuksia.

Osastopäällikkö, ylijohtaja Johanna Suurpää

Neuvotteleva virkamies Yrsa Nyman

Liitteet

Jakelu MMM LVO Erätalousyksikkö, Tapio Hakaste

Tiedoksi

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Helsinki
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Eteläesplanadi 10
00023 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
Telephone
0295 16001
Internat. +358 295 16001

Faksi
Fax
Fax
(09) 160 67730
Internat. +358 9 160 67730

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet
oikeusministerio@om.fi
www.oikeusministerio.fi

Yrsa Nyman

21.4.2021

VN/9706/2021
VN/9706/2021-OM-12

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Helsinki
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Eteläesplanadi 10
00023 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
Telephone
0295 16001
Internat. +358 295 16001

Faksi
Fax
Fax
(09) 160 67730
Internat. +358 9 160 67730

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet
oikeusministerio@om.fi
www.oikeusministerio.fi